

‘Kwartiermaken wil de pijn verzachten, het isolement doorbreken’

Peter Dierinck is medewerker van ‘Te Gek!?’ en psycholoog in het Psychiatrisch Centrum Gent-Sleidinge. Als kwartiermaker wil Peter de maatschappij klaarmaken om mensen met een psychische kwetsbaarheid gastvrij te ontvangen: “Wederkerigheid is enorm belangrijk. Voor mensen die heel lang in behandeling zijn, is het een bevrijding dat ze iets kunnen betekenen voor buurtbewoners en niet enkel voor medepatiënten.”

Wat moeten we ons voorstellen bij kwartiermaken?

“Kwartiermaken is het creëren van gastvrije plekken. Het is oorspronkelijk een militaire term, die aangeeft dat een klein deel van het leger vooroploopt naar onbekend terrein. Die groep creëert daar een veilige plek, zodat de anderen er rustig kunnen aankomen en verblijven.

In de geestelijke gezondheidszorg (ggz) zijn kwartiermakers voorlopers die vertrekken vanuit de ggz naar een andere plaats in de maatschappij. Daar zorgen ze ervoor dat personen die al lang in behandeling zijn, gastvrij worden ontvangen door mensen die minder vertrouwd zijn met de ggz. Denk aan buurtbewoners, handelaars, werkgevers ...

Meestal zijn kwartiermakers hulpverleners, maar dat hoeft niet per se. Het kunnen ook mensen met een psychische kwetsbaarheid zijn, of buurtbewoners. Kwartiermakers zijn bruggenbouwers. Ze kunnen een groep begeleiden met aandacht voor groepsdynamiek en evenwicht, maar er zijn ook kwartiermakende hulpverleners die mensen individueel begeleiden.”

Hoe uit zich dat concreet in de praktijk?

“Mijn insteek voor kwartiermaken is de ggz, omdat ik in een psychiatrisch centrum werk. Maar in het algemeen gaat kwartiermaken over hoe wij veilige, gastvrije plekken kunnen creëren voor mensen die op bepaalde plaatsen worden uitgesloten omwille van huidskleur, seksuele voorkeur, mentale of fysieke beperking, geloofsovertuiging ...

Kwartiermaken gaat niet alleen om concreet een plaats creëren, het wil ook plaats maken in het hoofd van anderen. Mensen met een complexe psychiatrische problematiek zijn enorm geïsoleerd. Kwartiermakers uit de ggz weten wat wanen en hallucinaties zijn. Zij kunnen het lijden van mensen met een psychische kwetsbaarheid vertalen naar wie de ggz niet kent, en zo voor destigmatisering en meer begrip zorgen.”

Vertel je eens wat meer over 't Kwartiertje?

“'t Kwartiertje is een plek aan het station in Sleidinge, vlakbij het Psychiatrisch Centrum Gent-Sleidinge. Vroeger stond er een frituur. In 2004 werden de twee eigenaars doodgeschoten door een ex-patiënt van het psychiatrisch centrum. De buurt was in shock. Na deze treurige gebeurtenis hebben we de buurtbewoners uitgenodigd, samen met de politie. In eerste instantie was het de bedoeling de buurtbewoners op te vangen, met hun kwaadheid, hun verdriet. Uit deze bijeenkomst ontstond een meldpunt en ook een driemaandelijks overleg met de buurtbewoners. Die bijeenkomsten met de buurt zijn blijven plaatsvinden, tot op vandaag.

In 2015 startten we samen met de gemeente een participatieproject op de plek waar vroeger de frituur stond. Ook de familie was hierbij betrokken. Het is een soort troostplek geworden met een herdenkingsbord voor de overledenen. Er is ook een boekenruilkastje en een graffitiwand. Het parkje is tegelijk ook een ontmoetingsplaats, een plaats van hoop.”

Welke betekenis heeft 't Kwartiertje in de buurt?

“'t Kwartiertje betekent gezellig samenzijn, op kleine schaal. In het parkje drinken mensen samen koffie en genieten ze van versnaperingen die ze voor elkaar meebrengen. De buurt is eigenaar van de plek en het psychiatrisch centrum participeert. De zonnebloem is het symbool van het pleintje, er staan elk jaar zonnebloemen. Toen ontmoetingen even niet konden door corona, hebben we zaadjes rondgebracht van deur tot deur, met de boodschap 'zaai zonnebloemen, neem er foto's van, en de mooiste foto's hangen we uit op 't Kwartiertje'. Zo bleef iedereen verbonden.

Met 't Kwartiertje zijn we erin geslaagd een zeer defensieve houding van de buurt om te vormen tot iets heel positiefs en bijzonders. Sommige buurtbewoners komen zelfs af en toe meewerken als vrijwilliger op de afdeling. Er is ook een buurman die patiënten helpt verhuizen als ze vertrekken uit het psychiatrisch centrum naar een eigen woning.”

Hoe pakken jullie het kwartiermaken aan?

“Je moet tijd investeren om de buurt te bereiken. Deur-aan-deur gaan bijvoorbeeld. De inspanning die wij doen, heeft ook te maken met de grootte van de instelling. Het psychiatrisch centrum in Sleidinge is zo groot dat er bijna een tweedeling is tussen bewoners van de instelling en buurtbewoners. Een kleinschaliger psychiatrisch centrum in de stad kan makkelijker inschuiven in wijkactiviteiten en zo onderdeel worden van die activiteiten.

Het is niet de bedoeling dat 't Kwartiertje als een plein van de psychiatrie wordt gezien. Het is een plein van de buurt, waar de psychiatrie zich kan inschakelen. Anders lijkt het alsof de buurtbewoners opgaan in het psychiatrisch centrum, maar het moet omgekeerd zijn: het psychiatrisch centrum moet opgaan in de wijk.”

Heb je tips voor wie ook in zijn of haar regio wil kwartiermaken?

“Vanuit welke insteek je ook aan kwartiermaken wil doen: kijk wat er al bestaat aan organisaties en activiteiten en doe hier gewoon met jouw mensen aan mee. Zo krijg je snel en op een ongedwongen manier contact met de buurtbewoners. Organiseer zo weinig mogelijk zelf.”

Hoe beïnvloedt kwartiermaken de veerkracht van mensen?

“Het verhaal van 't Kwartiertje is uitzonderlijk. Als je zelfs in de meest moeilijke omstandigheden blijft zoeken naar verbinding, kun je tot heel mooie dingen komen. Die verschrikkelijke gebeurtenis hebben we meegenomen en erkend in ons denken. Het heeft net met die moeilijke omstandigheden te maken dat we zo ver zijn geraakt.

Kwartiermaken focust op wederkerigheid. Voor mensen die heel lang in behandeling zijn, is het een bevrijding dat ze iets kunnen betekenen voor buurtbewoners en niet enkel voor medepatiënten. In die zin is kwartiermaken niet zozeer het creëren van gastvrije plekken, maar het vinden van plekken waar mensen opnieuw iets kunnen betekenen voor anderen. Door die plekken kan men weer een sociaal netwerk uitbouwen. Kwartiermaken wil de pijn verzachten, het isolement doorbreken. Pas in sociaal contact vind je jezelf weer de moeite waard, omdat anderen dat ook vinden.”

Meer weten?

Bestel hier het 'Handboek Kwartiermaken' van Peter Dierinck:

<https://www.tegek.be/webshop/handboek-kwartiermaken-peter-dierinck>

't Kwartiertje voorgesteld in een video van 3 minuten:

<https://www.youtube.com/watch?v=kjix5iugLk4>